

Loihe loihemahan – reliknistä paradigmaksi

Nyky-suomessa verbien refleksiivisyyttä ilmaistaan johtimilla; niistä taajimmassa käytössä on *-(U)tU*-johdin. Persoonapäättein ilmaistava refleksiivisyys on aivan marginaalinen ilmiö. Suomen länsimurteisiin se ei ole koskaan kuulunut eikä ihan kaikkiin itämurteisiinkaan (Koi-visto 1995: 57). Lähes ainoa kirjakielessä esiintyvä refleksiivipäätteinen muoto on *luoda*-verbin imperfektin yksikön 3. persoonalla *loihe*, enimmäkseen konneksiossa *loihe lausumahan* 'saattoi itsensä sanomaan'. Konneksion toisena jäsenenä voi olla myös jonkin muun puhumista ilmaisevan verbin MA-infinitiivi. Tämä Kalevalasta tuttu rakenne on kivetynyt relikti, ja sillä on tietty tyylivivahde. Nykykielessä se on aina leikillinen, usein juhlallisuutta ironisoiva ivamukaelma. Tällaisena sitä kuulee puhekielessäkin.

Nykykielessä *loihe*, joka ei kielitajussa lainkaan yhdisty *luoda*-verbiin, käsitetään jonkinlaiseksi perusmuodoksi, jota tarpeen mukaan taivutetaan. Taivutusmuotoihin ovat tutkijat kiinnittäneet harvaksen huomiota parinkymmenen vuoden ajan, varmaan pitempäänkin. Arkistosani on pari poimintoa sanomalehdistä: ”Suomalainen kansanedustaja *loihee* lausumaan” ja ”Akateemikko *loihi* toivotamaan pitkää ikää” (Lyytikäinen 1995). Taru Kolehmainen (2001) on poiminut lehdistä muodot *loihesi lausumahan*, *loihet lausumaan* ja vielä *loiheisi lausumaan*.

Edellä olevien tapaiset taivutusmuodot eivät ole satunnaisia lipsahduksia. Suomen kieleen on hiljalleen asettunut kaksi *loihe*-verbiä, joilla kummallakin on melkoisen tukeva taivutusparadigma. Toinen on supistumaverbi *loiheta*, toinen ei-supistumaverbi *loihea*. Kumpaakin käytetään yleensä liitossa *lausua*-verbin tai jonkin muun puhumista merkitsevän verbin MA-infinitiivin kanssa. Mutta kummat-

kin voivat esiintyä myös itsenäisinä, jolloin merkitys on lähinnä 'sanoa'.

Koska havainto on aika uusi ja jossain määrin yllättäväkin, esittelen seuraavassa muotoryhmittäin kummankin verbin tähän mennessä löytyneet finiittiset taivutusmuodot ja jonkin verran infiniittisiä. Esi-merkit ovat peräisin Internetistä erilaisista blogeista ja keskustelupalstoilta. Relevantteja osumia on tullut kutakin muotoa kohden parista osumasta kahdeksaansataan, jonkinlaisena keskiarvona voisi pitää neljääkymmentä. Olen poiminut esi-merkit helmikuussa 2014. Ne ovat peräisin 2000-luvulta. Olen merkinnyt poimintoihin julkaisupäivämäärän, milloin se on tiedossa. Aina se ei ole, bittiavaruudessa ajelehtii sammuneita sivustoja, joiden ylläpitäjäkään ei ole enää tavoitettavissa.

Olen poiminnassani koettanut ottaa huomioon kaikki yksinkertaiset, myönteiset finiittimuodot. Infiniittimuotoja olen hakenut vain pistokokein, tavoitellen yleisimmiksi arvioimiani. Kaikkien liitepartikkeleinen lähes 12 000:n (Karls-son 1983: 357) paradigmuudon haku koodaamattomasta tekstimassasta ylittää kotitietokoneen käyttäjän sietorajan. Tämä aukkoinenkin aineisto osoittaa silti paradigmojen olemassaolon.

Seuraavassa esittelen löytämäni *loiheta*- ja *loihea*-verbiin muodot. Kummastakin verbistä esitän näytteitä ensin A-infinitiivistä, sitten aktiivin ja passiivin indikatiivin preesensistä ja imperfektistä, sitten konditionaalien preesensistä ja imperatiivista. Näiden yksinkertaisten, myönteisten finiittimuotojen jälkeen esittelen kummastakin verbistä muutamia partisiippi- ja infiniitivimuotoja. Aivan lopussa puutun pariin seka- tai kvasimuodosteeseen. Esi-merkit olen kirjannut siinä asussa kuin ne verkossa ovat, korjailematta oikeinkirjoitusta tai muuta merkintää.

Supistumaverbi loiheta

Supistumaverbin *loiheta* paradigmassa on runsaasti aukkoja. A-infinitiivi on kuitenkin hyvin edusteilla.

- (1) Jokainen voi kyllä itse tykönäin pohtia, onko politiikon ja kansanedustajan sopivaa *loiheta* lausumaan ,että nyt tarvitaan panssarivaunut laittamaan kansa kuriin. (15.9.2011)
- (2) Ne huomataan mutta kellään ei oikein ole aseita sanoja *loiheta*.. paitti hulluilla androgyyneillä keskenään. (7.9.2007)

Aktiivin indikatiivin preesensistä olen löytänyt vain 3. persoonan muodot *loiheaa* ja *loiheavat*. 1. ja 2. persoonan muodot, myös *-ee*-vartaloiset, puuttuvat.

- (3) Vaan luona pöydän odottaa aave, vai onko nyt täytynyt viimeinen haave. Hän silmänsä *loiheaa* kohti kuvaa, voiko olla tää totta vai sattumaa. (29.11.2006)
- (4) Kolme kommunistia *loiheavat* lausumaan mielipiteensä, jotka eivät kannu edes lähelle saati kauaksi. (29.10.2009)

Passiivin indikatiivin preesensia käytetään paljon.

- (5) Ja vetovoima vaan kasvaa kun muualla euroopassa *loihetaan* lausumaan tällaisia lausumia. (11.2.2011)
- (6) Jokaisen talousvuoden loppupuoliskolla (2013-2016) valtuustossa *loihetaan*, että ei ole ehditty sitä eikä tätä uudistaa. (6.10.2013)

Aktiivin indikatiivin imperfektistä ovat käytössä kaikki yksikön persoonat, monikko sen sijaan puuttuu tykkäänään.

- (7) Aiheesta innostuneena *loihetin* lausumaan pari kysymystä aiheesta (25.1.2005)
- (8) *Loihetin* siinä ajattelemaan omaa elämäni vain todetakseni, että a) elämäni ei ole tylsää ja b) jos joskus huomaan sen olevan tylsää, teen asialle jotain. (8.11.2005)
- (9) Mm. tämmöistä '*loihetit*' lausumaan. (16.3.2009)
- (10) Kerroin myös siitä suomalaisesta jonka heitin ulos kun *loiheti* läpsäyttämään ja joka tuli seuraavana yönä huorittelemaan parvekkeen alle. (7.10.2009)
- (11) Musta Jouluku? Kymenlaakson radion toimittaja *loiheti* eilen, että niitä on vissiin yksi kymmenestä. (18.12.2013)

Passiivin indikatiivin imperfekti on edusteilla samaan tapaan kuin preesensmuotokin.

- (12) Kyllä antiikin aikanakin *loihettiin* lausumaan kaikennäköistä. (17.4.2011)
- (13) Samalla levyllä *loihettiin* laulamaan profetaalisesti että You should be in Myspace. (18.5.2009)

Aktiivin konditionaalien preesensissä ei ole havaintoja muodoista, joissa vartalon *a* olisi säilynyt (*loiheaisin* jne.). Puhekielistyyppisestä *a*-katoisesta muodosta ovat käytössä yksikön 1. ja 3. persoona sekä monikon 3. persoona.

- (14) Tiedä sitten onnistuisko, jos *loiheisin* lausumaan, ”älä tule huono kakku, tule hyvä kakku”?? (4.12.2007)
- (15) Miten suhtautuisi ja mitä *loiheisi* lausumaan nykymenoä tarkkailtuaan? (24.5.2013)
- (16) Eikö olisi helpompaa, että perus *loiheisivat* luettelon niistä persuista, jotka kuuluvat eliittiin. (14.12.2013)

Passiivin konditionaalnin preesensia en ole tavannut. Sekä aktiivin että passiivin potentiaalnin ja imperatiivin muodot puuttuvat kokonaan.

Infiniittisistä muodoista *loiheta*-verbiin on kiinnittynyt ennen kaikkea NUT-partisiipeja. Sekä aktiivin että passiivin partisiipeista on runsaasti esimerkkejä. Partisiipit ovat useimmiten käytössä liittotempusten pääverbeinä, mutta myös adjektiivimääriteinä.

- (17) Kuten aikamme suurin ajattelija Nykäsen Matti on *loihennut* sanomaan, tekemätöntä ei saa tekemättömäksi. (26.3.2009)
- (18) Kuuntelin äsken ajelllessani autoradiosta, kun toimittaja lainasi erään (muistaakseni) professorin sanoja, joka oli *loihennut*-öh loinut-äh, no, sanonut kuitenkin jotakuinkin näin: ”Kakkostyyppin diabetes EI ole itsehan kettu sairaus. (28.11.2006)
- (19) Palvelujen järjestämisestä ja lähipalveluista on *loihettu* lausumaan 12 täyttä riviä sopimuspaperissa ja muutama lisää liitteessä. (18.2.2008)
- (20) Mikäli tämä *loihettu* porttiuhka aikaansaa sen, että toimenpi-

teitä tehdään, turvallisuudentunne kasvaa, henkilökunnan/vartijoiden läsnäolo nousee asemilla, liputta matkustaminen vähenee jne, niin en minäkään portteja tahdo. (8.5.2007)

Supistumaverbin infinitiivit tuntuvat olevan harvinaisia. Haaviini on tarttunut MA-infinitiivin illatiivi ja E-infinitiivin possessiivisuffiksillinen inessiivi.

- (21) Tähän samaan itsekkin päädyin mitä Korant tässä jo ehtikin *loiheamaan* lausumaan kosteuden vaikutuksesta. (5.1.2014)
- (22) Jossa poliitikot hilluvat filosofi Himaselta tilatun jargonin eksesissa – saapa nähdä mitä hallitus tulee kieltäneeksi *loihetsaan* lausunnoille. (9.3.2013)

Ei-supistumaverbi loihea

Ei-supistumaverbin paradigma on täyteläisempi kuin supistumaverbin. Näin käytetään A-infinitiiviä:

- (23) Mutta en aio heittäytyä naiviiksi idealistiksi ja *loihea* lausumaan, kuinka rahalla ei saa onnea. (16.2.2013)
- (24) Toisaalta hauskuus-aspektia lisää kun muistaa *loihea* nolosta molosta jotta: mahtuu vitun pieneen rakoon. (3.12.2013)

Aktiivin indikatiivin preesensillä on täysi paradigma.

- (25) Sitten vasta *loihen* lausumaan, jos vastapuoli selvästi on aikeissa vahingoittaa lähimmäisiään omilla hourailuillaan (16.12.2010)

- (26) *Loihen* vain lyhyesti: KIITOS! Tässä on yksinkertaisesti aivan huippumyyjä! Lämpimät suositteluni ja toivottavasti teemme kauppaa uudelleenkin. (2.9.2005)
- (27) Jos olen velkaa jollekulle 100 miljardia ekeä enkä kykene sitä maksamaan niin se on velkojani ongelma. Mitäs tuohon *loihet* lausumaan? (10.8.2012)
- (28) Voi mitä *loihet* tuomaan esiin Nousukuu. (23.1.2007)
- (29) Piru PeeCeesi perikö? Kärähtikö kompuutteri? Vai miksi *loihet* vahtoomaan, runoa rumaa, rupista? (11.2. 2006)
- (30) Cronberg *loihee* lausumaan myös seuraavan toteamuksen, joka sinänsä lienee historiallista kuuluttavaa Vihreän suusta. (23.10.2013)
- (31) Vallankin kun hän seuraa katsellaan jalkakäytävällä käveleviä 12-vuotiaita tyttöjä ja *loihee* vislaamaan perään. (1.9.2012)

On toki mahdollista hahmottaa *loihee*-muoto supistumaverbin *ee*-vartaloiseksi yksikön 3. persoonan (jonkin verran puhkieliseksi) muodoksi, mutta kontekstin yleisen kirjakielisyyden perusteella olen päätenyt ei-supistumaverbitulkintaan.

- (32) Siispä *loihemme* lausumahan tarkastuksen tehtyämme, sanan seuraavan nimeten: Tilit tarkasti tehtyinä, aivan oikein avattuina, poistot pannut paikallensa, kirjaukset kohdallensa. (4.3.2009)
- (33) Kun paikasta tulee vielä muutama tärppi ja töksy sekä Leh-

torilla joku vähän raavaampi kaveri kiinni, niin *loihemme* lausumaan jälleen totuuden. (16.4.2008)

- (34) No nythän te Kepulireppanat taas *loihette* lausumaan, miten epäsiiveellisiä Ukki taas kirjoittaa. (5.1.2009)
- (35) Tällaisiin leffoihinhan kuuluu, että kesken dialogin näyttelijät *loihevat* laulamaan ja panevat jalalla koreasti. (17.1.2002)
- (36) Nuorimmat kommentoijat havainnoivat tuosta nerokkaasta Mussolini perusdiini -tekstistä ei-korrekteja sanoja ja siitä *loihevat* ajattelemaan, että laulu on rasistinen. (19.11.2011)

Loiheta- ja *loihea-*verbien passiivimuodot lankeavat yhteen. Passiivipöiminnöt on esitelty *loiheta-*verbin kohdalla.

Aktiivin indikatiivin imperfektitaivutuksesta puuttuu monikon 2. persoona, muista on esimerkkejä.

- (37) Vietettyämme hieman iltaa periaatteella punaviiniä ja politiikkaa, siirtyi keskustelu maahanmuuttopolitiikkaan. *Loihin* siinä lausumaan auki muutama tabun, sekä omia kokemuksiani. (10.9.2009)
- (38) Kiitos Kari, kun niin kauniisti kuvasta *loihit* lausumaan, ---paillaan!!!/airi. (15.10.2013)
- (39) Voisitko perustella väitettäsi että "kaikki on valheiden varassa"? Ja samalla vaivalla myös kaikkia muita lauseita jotka tänne *loihit* kirjoittamaan? (21.12.2013)

- (40) Olin juuri kirjoittamassa aamu-sivuja, kun poika *loihi* sano-maan, että on siirrytty talvi-aikaan. (27.10.2013)
- (41) Kaikki tämä tuli mieleen eilen, kun töissä huviksemme *loihimme* laulamaan eri maiden kansallishymnejä. (21.4.2012)
- (42) Useimmat vastaantulijat *loihivat* lausumaan, että Mikon olisi pitänyt voittaa Voice, mutta Mikko kehotti vilpittömästi antamaan Michael Monroelle anteeksi. (20.6. 2012)

Aktiivin konditionaalnin preesens kä-sittää kolme muotoa kuudesta mahdolli-sesta: yksikön 1. ja 3. sekä monikon 3. per-soonan.

- (43) Tosta Konkosta *loihisin* lau-sumaan, jotta eihän mies mi-tenkään toivottomalta vaikuta. (3.8.2009)
- (44) Hm, mitäpä tuohon nyt *loihisi* lausumaan! Onhan se niinni! 99 % vapaista naisista ei enää antaudu ns armosta. (28.1.2011)
- (45) Eiköhän siinä alkaisi tulla toi-siin ajatuksiin ja kenties *loihisiva*t lausumaan, että mediamak-sukin pitää olla maksukyvyyn mukaan. (9.7.2009)

Aktiivin potentiaalnin preesensiksi so-pii löydöksistäni ainoastaan yksi:

- (46) Arvojohtajamme ulostuloa ja kommenttia asiaan odotelles-samme; ainakin Panu Laturi *loihenee* kohta lausumaan, että tuon kommentin jälkeen Ange-lalla ei ole minkäänlaista sijaa Suomen Virheissä! (16.10.2010)

Lyhyen tekstiyhteyden perusteella kallistun tulkitsemaan muodon poten-tiaaliksi. Se voisi myös olla *loivenee*-tyyppinen supistumaverbin indikatiivin preesensin 3. persoonana. Muita potentiaa-liksi sopivia muotoja en ole löytänyt.

Imperatiivista olen löytänyt vain yh-den, kielteisen, muodon:

- (47) Älä *loihe* mulle lausumaan kau-niita sanoja. No ei nyt todella-kaan oikein irtoa. Sekä treenit että kisat menee aika huonosti. (26.5.2011)

Kyseessä on laina Ismo Alangon rockrunosta *Vittu kun vituttaa* vuodelta 1999. Sen viides säkeistö kuuluu: ”Älä *loihe* mulle lausumaan / kauniita sanoja / älä saatana tule antamaan / mitään vitun tukea”. Sitaattiin törmää lukuisilla sivus-toilla erilaisissa yhteyksissä. Muita impe-ratiivimuotoja en ole löytänyt.

Infiniittisiä muotoja *loihea*-verbistä näkyy olevan käytössä enemmän kuin *loiheta*-verbistä. Partisiipeista esittelen seuraavassa vain aktiivin muotoja, pas-siivin (ei-supistumaverbin kanssa identti-set) muodot on esitelty supistumaverbin yhteydessä. Ei-supistumaverbistä tunnea-taan myös VA-partisiippi.

- (48) Näitä teoksia seurannut poik-keavalla otteella kirjoitettu, summittaisempi suurpiirtei-semmin *loiheva* neljän proosa-kirjan sarja – *Fleurin koulu-syky* (1992), *Anastasia ja minä* (1992), *Pahin ja paras* (1996), *Mustat kantarellit* (2004) – vaatisikin vaativampia keinoja. (27.5.2009)
- (49) Vajaan kilometrin matkalla oli muutamassa kadunkulmassa merkitseviä katseita *loihevia* roikaleita ”passissa”. (9.6.2013)

NUT-partisiippi on pelkästään liittotempuskäytössä:

- (50) Valitettavasti en ole vielä löytänyt kristallipallostani niin tanakkaa sisältöä, että olisin jostain tuon kaltaista *loihenut* lausumaan. (5.12.2013)
- (51) Näet aviomies oli käynyt vieraisissa, ja *loihenut* pistään paljaalla. Ja sai taudin. Jonka tartutti äippään ja tuolloin vielä syntymättömään lapseensa. (22.5.2007)
- (52) Monet äänestäjät ovat *loiheneet* lausumaan ärtymystään räikeistä poliittisista virkanimityksistä valtionhallinnossa.
- (53) Niin ihailijat kuin vihailijatkin ovat *loiheneet* kantamaan kortensa kansan karttuiseen kekkoon. (20.10.2004)

MA-infinitiivistä on paljonkin esimerkkejä.

- (54) Olin just *loihemassa* lausumaan kun itse ryökäle päätti ryhtyä painiin äskeisen tietomasiinani kanssa ja kaatoi sen kaikista tuomariäänistä huolimatta. (15.7.2009)
- (55) Noh mä olin jotenkin niin reippaalla tuulella, tai siis en jaksanut jonottaa, joten kävin *loihemassa* pokelle pari ystävällistä sanaa, jolla meidän reilu kymmenhenkinen poppomme pääsi jonon ohi ilimatteeksi inessiiviin. (4.9.2010)
- (56) Mielikuva telkun Jussi Jurkasta, lukemassa kirjaa jalkalam-pun alla, ja vihdoin *loihemasta*

lausumaan, 'Hyvää Ötyä!' (28.7.2009)

- (57) Neulasia kai ne ovat mutta yhtäkään niin viisasta tuosta vänyttävästä toimittaja laumasta ei löytynyt *loihemaan* lausumaan. (25.1.2013)
- (58) Muutaman päivän ryyppyputki takana ja palaan kotiin häntä koipien välissä. Vaimohan siinä heti *loihemaan*: ”Sitä tuoksutaan hieman viinalle”. (19.3.2012)
- (59) Kaiken lisäksi ekat lekurit arvasivat tuloksen paljon isommaksi ja ihan toiseen suuntaan *loihemalla* lausumaan ettei tätä taida enää laseilla korjata. (13.4.2006)
- (60) Stubbihan tuossa paskaa puhuu! Kuvio on taktinen mutta tuttu; *loihemalla* tuon lausunnon julkisuuteen, Stubb itseasiassa lisää Soinin paineita. (23.4.2011)

Myös E-infinitiivin muotoja on käytössä:

- (61) Eikä voinut kuin purskahtaa nauruun Sepon *loihiessa* sanomaan, että kyllä suomalaisilla täytyy olla joku halipula, kun ihmiset jonottavat tuntikausia päästäkseen halaamaan Äiti Ammaa tämän tullessa ”vain” noin 150 avustajansa kanssa Suomeen. (24.3.2011)
- (62) Kyllä sakemani osaa ja olipa Seppo Rätty aikoinaan totaalisen väärässä, *loihiessaan* lausumaan kritiikkiä tuota hienoa maata kohtaan! (Maaliskuu 2013)

- (63) Eräänä päivänä kauppa- ja teollisuusministeri T. A. Wiherheimo tuli ministerivaliokunnan kokoukseen *loihien* lausumaan: ”Minä tulen suoraan Tamminiemestä”. (18.2.2002)
- (64) RKP:n indoktrinaatio oli ilmeisesti tehonnut kun erään tarinan mukaan somali asteli terveyskeskukseen *loihien*: ”Mine olla somenrootsalainen...” (12.5.2005)

Esimerkistöön on ajautunut muutama *loihei*-muoto, jota selvästi käytetään imperfektin funktiossa. Se ei kuulu kumpaankaan nyt käsiteltyyn paradigmaan, lähinnä se tuo mieleen eräät lounaismurteiden imperfektit. Kirjoittaja on ilmeisesti halunnut tähdentää sitä, että kyseessä on menneen ajan muoto. Se on jonkinlainen kvasi-imperfekti.

- (65) Onneksi meillä on kuolema, joka tekee tilaa uudelle, kuten Jobs niin hienosti *loihei* lausumaan Stanfordin puheessaan. (30.10.2012)
- (66) Hän tuijotteli isänmaallinen ilme päällä puolipilviselle suomitavaalle ja *loihei* lausumaan jotain persulaista latteutta. (5.12.2013)

Jonkin verran näkyy käytettävän myös kvasipartisiippiä *loiheet*. Tavoiteltu muoto on ilmeisesti *loihenneet* tai *loiheneet*.

- (67) Olivat jotain projektia puuhailleet sataman ympärillä ja lehtihaastattelussa *loiheet* lausumahan, että pitäisi satamasta poistaa sisävesilaitat. (7.9.2006)
- (68) Politikot (joiden rinnalla toimittajat joskus tuntuvat fik-

suilta) ovat *loiheet* lausumaan taas läpiä päähänsä. (31.12.2006)

Lopuksi

Esimerkistö paljastaa *loiheta*- ja *loihea*-verbien taivutusparadigman laajuuden ja rajat. Verbien finiittimuodoista puuttuvat melkein kokonaan potentiaalinen ja imperatiivin muodot. Se on ymmärrettävää: nämä muodot ovat ylipäänsäkin vähiten käytettyjä. Supistumaverbin *loiheta* paradigmasta puuttuu kymmenen kaikkiaan 21 mahdollisesta indikatiivin ja konditionaalien myönteisestä yksinäismuodosta, siis lähes puolet. Puuttuvat ovat melko keskeisiä muotoja: indikatiivin preesensin yksikön ja monikon 1. ja 2. persoona, imperfektin monikko kokonaan, konditionaalien preesensin yksikön 2. ja monikon 1. ja 2. persoona. Monikon 1. persoonan puuttumista voisi selittää se, että tällaisessa vahvasti puhekielityyppisessä tekstilajissa tässä funktiossa voi olla passiivimuoto. Aineistossani ei kuitenkaan ole tästä esimerkkejä.

Ei-supistumaverbin *loihea* paradigmassa puutteita on vähemmän. Mahdollisista 21 muodosta puuttuu neljä: aktiivin indikatiivin imperfektin monikon 2. persoona, konditionaalien preesensin yksikön 2. ja monikon 1. ja 2. persoona.

On odotuksenmukaista, että paradigmassa on aukkoja nimenomaan supistumaverbillä. Supistumaverbin rakenne on kompleksisempi kuin ei-supistumaverbin (Karlsson 1974: 78), joten sen taivutus tuottaa enemmän ongelmia.

Loihe-verbiperheen paradigmaa, varsinkaan supistumaverbin paradigmaa, ei voi sanoa täydelliseksi, mutta esimerkistö osoittaa, että perhe on hyvin elinvoimainen. En epäile, etteivätkö molemmat paradigmat saisi vielä täydennystä.

Kahden verbiparadigman synnyssä ei ole kyse aivan tavanomaisesta johtamisesta, mutta toki täysin ymmärrettävästä. On tarvittu vain kategorian muu-

tos. Heti kun läpinäkymätön ja käsittämätön *loihe*-imperfekti on alettu hahmottaa morfeemiksi, verbivartaloksi, ovat sekä supistumaverbin että ei-supistumaverbin muotit olleet valmiina hyödynnettäviksi. Tällaisia johdoksia ISK (2004: 173) nimittää hämäräksi, erotukseksi selvistä johdoksista, joiden kantasana on lekseemi. Esimerkit 65–68 paljastavat, että toisaalta taivutuksen tarve on ilmeinen mutta toisaalta oikean muotin löytäminen ei ole helppoa. Samaan viittaa hapuilu esimerkiksi 18 (*loihennut- öh loinut-*).

Kuten esimerkeistä näkee, *loiheta-* tai *loihea-*verbin liittolaisena voivat *lausua-*verbin lisäksi olla ainakin verbit *ajattella* (esim. 8, 36), *kirjoittaa* (39), *laulaa* (13, 35, 41), *sanoa* (17, 40, 61), *tuoda esiin* (28), *vahdota* 'vaahdota' (29), *vislata* (31). Kaikki merkitsevät väljästi ottaen jonkinlaista itsensä ilmaisemista. Muutamassa tapauksessa on kyse myös aktiivisesta teosta: *kantaa* (kortensa kekkoon) (52), *läpsäyttää* (10), *pistää* 'olla sukupuolilyhytydessä' (51).

Useimmissa esimerkeissä *loihe-*verbi on jonkinlainen apuverbi, joka korostaa varsinaisen tekemisen tärkeyttä. Mutta aika usein *loihe-*verbi esiintyy myös yksinäisenä, pääverbinä, kuten esimerkeissä 6 (*Jokaisen talousvuoden loppupuoliskolla – – valtuustossa loihetaan – –*), 11 (*Kymenlaakson radion toimittaja loihesi eilen – –*), 26 (*Loihen vain lyhyesti:*) ja 55 (*en jaksanut jonottaa, joten kävin loihemassa pokelle pari ystävällistä sanaa*). Tällaisissa tapauksissa sen yleisin merkitys näyttää olevan 'sanoa, lausua, puhua'; merkitys on lainattu verbiliiton toiselta jäseneltä. Lausekkeessa *loihettu porttiuhka* (esim. 20) täsmällinen merkitys olisi 'suunniteltu, julistettu', ilmaisemisesta siis on tässäkin kyse. Esimerkissä 3 *hänen silmänsä loiheaa kohti kuvaa* merkitys on lähinnä 'hakeutua'. Esimerkissä 49 on lauseke *merkitseviä katseita loihevia roikaleita*. Tässä *loiheva-*sanana täsmällinen, jäännöksetön merkitys on 'luova'. On vaikea ratkaista,

onko kyseessä pelkkä yhteensattuma vai vaikuttaako alkuperäinen *luoda-*verbi sitenkin taustalla.

Täysin hämäräksi jää *loiheva-*muodon merkitys esimerkin 48 kirja-arvostelusta poimitussa lauseessa "poikkeavalla otteella kirjoitettu, summittaisempi suurpiirteisemmin *loiheva* neljän proosakirjan sarja – – vaatisikin vaativampia keinoja". Järkevältä tuntuisi tulkinta 'etenevä' tai sitten vain 'kertova'.

Vaikka edellä esiteltyjen uusien taivutusmuotojen kanta on (käyttäjälleen todennäköisesti läpinäkymätön) refleksiivinen morfeemi *loihe*, eivät itse uudismuodosteet kuulu refleksiivitaivutuksen piiriin. Ne ovat itsenäistyneet omanlaisekseen ryhmäksi. Uusiokäytössä olevat *loihe-*verbit ovat apuverbeinä eräänlaisia alkamista tai ryhtymistä ilmentäviä vahvistavia verbejä. Pääverbinä yksinään esiintyvät *loihe-*verbit merkitsevät sanomista tai yleensä ilmaisemista ilman refleksiivisyyden häivääkään.

Ei ole sattumaa, että *loihe-*paradigmat kukoistavat juuri verkkoteksteissä. Paineituista teksteistä niitä on tähän mennessä löydetty harvakseltaan, niin vähän, että paradigmojen olemassaolo ei ole paljastunut. Tähän on selvä syy. Painotekstit ovat aina kielenhuoltoseulan läpi kulkeneita. Julkaisua myöten seulan tiheys vaihtelee suurestikin, mutta luultavasti *loihe-*asusta poikkeavat muodot siihen ovat tarttuneet. Toisaalta *loihe-*perhe ei ole kovin yleinen puhekielessäkään. Jos ajatellaan, että *loihe-*muoto on Kalevalan yleiskieleen tuoma, sen käytössä on säilynyt jonkinlaista aitoa tai ironisoitua juhlavuutta. Arkikeskustelussa ei nouse yhtenäen esiin tilanteita, joissa tämätapaista tyyllilajia tarvittaisiin.

Toisin on verkkokeskustelussa. Siinä sekoittuvat eri tavoin puhe- ja kirjakielen käytänteet. Tilanne on keskustelunomainen, mutta perinteen painosta ja kun tekstiä tuotetaan fyysisesti samalla tavoin kuin painoon menevää tekstiä, kirjakieli-

set rakenteet ovat selvästi esillä. Verkko-keskustelijalla on kasvokkaiakeskustelijaan verrattuna myös hetki enemmän aikaa ajatustensa muotoiluun, on myös aikaa ottaa käyttöön juhlavia tai tekojuhlavia sanontoja ja muutenkin sävyttää tekstiään. Ja ennen kaikkea: kukaan ei heittele verkkoja ajatuksen lennon tielle, voi käyttää juuri niitä ilmaisumuotoja, joita pitää sopivina. Verkkokeskustelujakin toki valvovat vaihtelevalla tarmolla moderaattorit, mutta he pitävät silmällä eettisiä pelisääntöjä, nettietikettiä, eivät kieliasua. Kieli elää.

ERKKI LYYTIKÄINEN
etunimi.sukunimi@elisanet.fi

Lähteet

ISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA,
MARIA – KORHONEN, RIITTA –

KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA
RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen
kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjal-
lisuuden Seura.

KARLSSON, FRED 1974: *Centrala problem i
finskans böjningsmorfologi, morfofone-
mik och fonologi*. Suomi 117:2. Helsinki:
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

— 1983: *Suomen kielen äänne- ja muoto-
rakenne*. Helsinki: WSOY.

KOIVISTO, VESA 1995: *Itämerensuomen
refleksiivit*. Helsinki: Suomalaisen Kirjal-
lisuuden Seura.

KOLEHMAINEN, TARU 2001: ”Loihesi
lausumahan”. – *Helsingin Sanomat*, Kieli-
ikkuna 14.8.2001.

LYYTIKÄINEN, ERKKI 1995: Kaikki mahdol-
linen refleksiiviverbeistä. – *Helsingin
Sanomat* 7.9.1995 C7.